

1. ZADATAK

Parni kotao proizvodi vodenu paru stanja 20 bar i 350 °C. Jedan dio pare odvodi se u turbinu u kojoj izentropski ekspandira do tlaka 2 bar. Drugi dio pare se odmah po izlasku iz kotla odvodi u tzv. "redukcijsku stanicu" u kojoj se prigušuje na tlak 2 bar i potom miješa s parom koja je ekspandirala u turbini. Mješavina tlaka 2 bar odvodi se u grijalicu u kojoj potpuno kondenzira i nastali se kondenzat pumpom tlači na kotlovski tlak te se vraća u kotao.

Ako je tražena snaga turbine 1000 kW, a potreban toplinski tok u grijalici 6000 kW, koliko kg/h pare treba proizvoditi kotao? Kakvo je stanje mješavine ispred grijalice ($\mathcal{Q}$, h , s)? Koliko snage troši pumpa za stlačivanje kondenzata na kotlovski tlak?

Skica procesa u T,s - i h,s -dijagramu!

2. ZADATAK

U dugačku čeličnu cijev promjera 56/64 mm, ulazi 500 kg/h pregrijane vodene pare tlaka 20 bar i temperature 240 °C. Cijev je okružena zrakom i velikim plohama jednake temperature 10 °C. Ukupni koeficijent prijelaza topline s cijevi na zrak iznosi $\alpha_{uk,v} = 30 \text{ W}/(\text{m}^2 \text{ K})$.

Ako kondenzacije pare u cijevi nema, para struji kao običan plin, s koeficijentom prijelaza topline $\alpha_{k,u} = 280 \text{ W}/(\text{m}^2 \text{ K})$. Ako para u cijevi kondenzira, za koeficijent prijelaza topline unutar cijevi uzeti vrijednost $\alpha_{k,u} = 10000 \text{ W}/(\text{m}^2 \text{ K})$!

Izračunajte izmjenjivani toplinski tok i provjerite hoće li doći do kondenzacije pare na unutarnjoj površini cijevi!

- Ako kondenzacije nema, izračunajte koliko je sniženje temperature pare po metru cijevi!
- Ako kondenzacije ima, izračunajte koliko kondenzata nastaje po metru duljine cijevi zbog odvođenja toplinskog toka i kolika je temperatura vanjske površine cijevi!

Raspored temperatura po polumjeru skicirajte u $\mathcal{Q},r$ -dijagramu!

3. ZADATAK

Zid ložišta nekog kotla izveden je od šamota debljine 15 cm [$\lambda_s = 0,35 \text{ W}/(\text{m K})$], tankog razdjelnog lima, izolacije od mineralne vune debljine 10 cm [$\lambda_i = 0,06 \text{ W}/(\text{m K})$] te još jednog tankog lima (oplate) čija je „vanjska“ površina, premazana bojom ($\varepsilon = 0,9$), u dodiru sa zrakom temperature 30 °C i izložena „velikim“ plohama temperature 20 °C. Unutar ložišta su dimni plinovi temperature 1300 °C. Ukupni koeficijent prijelaza topline između dimnih plinova i površine šamota iznosi 80 $\text{W}/(\text{m}^2 \text{ K})$.

Izračunajte koeficijent konvektivnog prijelaza topline na „vanjskoj“ površini lima uz pretpostavku da zrak miruje, da je temperatura lima 50 °C i da mu je visina 2 metra! Kolika je stvarna temperatura tog vanjskog lima? Kolika je temperatura razdjelnog lima i „unutarnje“ površine šamota? Koliko toplinskog toka prolazi kroz takvu višeslojnu stijenku, po m^2 površine?

Raspored temperatura skicirati u $\mathcal{Q},x$ -dijagramu!

4. ZADATAK

Protusmjerni izmjenjivač je napravljen kao snop od 40 paralelno spojenih čeličnih cijevi promjera 25/30 mm, tako da hladnija voda struji kroz cijevi, a toplija duž cijevi s njihove vanjske strane. Koeficijent prijelaza topline na strani toplije vode je $\alpha_v = 1200 \text{ W}/(\text{m}^2 \text{ K})$, a na strani hladnije vode $\alpha_u = 900 \text{ W}/(\text{m}^2 \text{ K})$. U njemu se zagrijava 2,1 kg/s hladnije vode, ulazne temperature 20 °C, s pomoću 1,3 kg/s toplije vode ulazne temperature 120 °C.

- a) Treba izračunati potrebnu duljinu cijevnog snopa tako da razlika temperature dviju struja nigdje ne bude manja od 30 °C! Koliki je izmjenjivani toplinski tok u takvom izmjenjivaču?
- b) Kolika je derivacija temperature toplije i hladnije vode po duljini cijevi na onom mjestu izmjenjivača na kojem hladnija voda postiže temperaturu 40 °C?

Raspored temperatura duž površine izmjenjivača skicirati u $\mathcal{Q},A$ -dijagramu!

1. ZADATAK

Parni kotao proizvodi 5 kg/s vodene pare tlaka 20 bar i temperature 350 °C koja se kroz izoliranu cijev dovodi do turbine. Cijev je premalog presjeka i velike duljine, pa se zbog trenja tlak do izlaza iz cijevi smanji za 2 bar. U turbini para adijabatski s trenjem ekspanzira do okolišnog tlaka 1 bar. Izentropski stupanj djelovanja turbine je 0,85.

Koliko snage daje turbina i kakvo je stanje pare (x , h , s) na kraju ekspanzije?

Skica procesa u p,v -, T,s - i h,s -dijagramu!

2. ZADATAK

Dugačka čelična cijev, promjera 20/24 mm, obložena je izolacijom čija je toplinska provodnost $\lambda_i = 0,1 \text{ W/(m K)}$ i koja je s vanjske strane omotana tankom folijom. Kroz cijev struji 750 kg/h kapljevito freona R-134a temperature -10 °C . Oko vanjske površine izolacije je zrak tlaka 1 bar i temperature 30 °C . Ukupni koeficijent prijelaza topline na vanjskoj površini izolacije (folije) iznosi $\alpha_{uk,v} = 15 \text{ W/(m}^2 \text{ K)}$.

Izračunajte koeficijent prijelaza topline s unutarnje površine cijevi na freon! Izračunajte kolika smije biti najmanja debljina izolacije da temperatura površine folije kojom je omotana izolacija ne bude niža od 20 °C ! Kolika je derivacija temperature po radijusu na sredini debljine izolacije?

Raspored temperatura po radijusu nacrtajte u $\mathcal{Q},r$ -dijagramu!

3. ZADATAK

U dugački čelični parovod promjera 106/114 mm, ulazi suhozasićena vodena para tlaka 10 bar, masenog protoka 2500 kg/h. Cijev je izvana obložena izolacijom ($\lambda_i = 0,07 \text{ W/(m K)}$) debljine 30 mm i tankim aluminijskim limom ($\varepsilon = 0,25$), a okružena je zrakom temperature 20 °C i velikim ploham temperature 10 °C . Koeficijent konvektivnog prijelaza topline s lima na zrak iznosi $20 \text{ W/(m}^2 \text{ K)}$.

Zanemarujući toplinske otpore konvekcije na unutarnjoj površini cijevi i provođenja kroz stijenku cijevi, izračunajte temperaturu vanjske površine izolacije te toplinski tok koji se izmjenjuje po metru duljine cijevi! Izračunajte temperaturu na sredini debljine izolacije te koliko (kg/h) pare kondenzira na unutarnjoj površini cijevi po metru njene duljine!

4. ZADATAK

Protusmjerni izmjenjivač je napravljen kao snop od 40 paralelno spojenih čeličnih cijevi promjera 25/30 mm, tako da hladnija voda struji kroz cijevi, a toplija duž cijevi s njihove vanjske strane. Koeficijent prijelaza topline na strani toplije vode je $\alpha_v = 1200 \text{ W/(m}^2 \text{ K)}$, a na strani hladnije vode $\alpha_n = 900 \text{ W/(m}^2 \text{ K)}$. U njemu se zagrijava 1,1 kg/s hladnije vode, ulazne temperature 20 °C , s pomoću 2,3 kg/s toplije vode ulazne temperature 120 °C .

- Treba izračunati potrebnu duljinu cijevnog snopa tako da razlika temperature dviju struja nigdje ne bude manja od 30 °C ! Koliki je izmjenjivani toplinski tok u takvom izmjenjivaču?
- Kolika je površina (mjerena od ulaza toplije struje) na kojoj toplija struja predaje prvu polovinu ukupnog toplinskog toka?

Raspored temperatura duž površine izmjenjivača skicirati u $\mathcal{Q},A$ -dijagramu!

1. ZADATAK

U bazenu se voda temperature $80\text{ }^{\circ}\text{C}$ zagrijava s pomoću dugačke vodoravne cijevi promjera $68/76\text{ mm}$. Unutar cijevi kondenzira vodena para, tako da je temperatura *vanjske* površine cijevi $100\text{ }^{\circ}\text{C}$.

- Izračunajte koeficijent konvektivnog prijelaza topline na vanjskoj površini cijevi ako voda nastrojava okomito na cijev brzinom $0,5\text{ m/s}$, i toplinski tok koji cijev predaje vodi!
- Ako se taj toplinski tok oslobađa potpunom kondenzacijom suhozasićene vodene pare tlaka $1,8\text{ bar}$ unutar cijevi, koliko (kg/h) kondenzata nastaje?
- Kolika je temperatura unutarnje površine cijevi, ako je cijev čelična, $\lambda_c = 50\text{ W/(m K)}$?
- Ako se nastali kondenzat prigušivanjem ispusti u okoliš tlaka 1 bar , koliko će litara na sat vode ostajati u kapljevitom stanju?

2. ZADATAK

Dvije usporedne stijenke imaju stalne temperature $\vartheta_1 = 200\text{ }^{\circ}\text{C}$ i $\vartheta_2 = 50\text{ }^{\circ}\text{C}$. Toplija ploča ima emisijski faktor $\varepsilon_1 = 0,8$, a hladnija ploča ima crnu površinu. Između tih je ploča tanak zastor, čija je jedna površina idealno zrcalo, a druga površina ima emisijski faktor $0,8$. Kroz oba međuprostora struji zrak temperature $10\text{ }^{\circ}\text{C}$, a koeficijent konvektivnog prijelaza topline jednak je na svim površinama i iznosi $15\text{ W/(m}^2\text{ K)}$.

Kolika je temperatura zastora? Koliko toplinskog toka treba izvana dovesti tim dvjema pločama (ili odvesti od njih?) i koliko toplinskog toka odnosi zrak iz tog sustava (sve po m^2) u slučaju da je zrcalna površina okrenuta toplijoj ploči?

3. ZADATAK

U izmjenjivaču topline, koji je izveden kao snop od 40 čeličnih cijevi promjera $30/36\text{ mm}$ i duljine 6 m , zagrijava se $20\,000\text{ kg/h}$ vode (koja struji kroz cijevi) od $25\text{ }^{\circ}\text{C}$ na $75\text{ }^{\circ}\text{C}$. Oko cijevi struji u istom smjeru vruća voda ulazne temperature $120\text{ }^{\circ}\text{C}$. Koeficijent prolaza topline sveden na unutarnju površinu cijevi iznosi $1000\text{ W/(m}^2\text{ K)}$.

- Izračunajte izmjenjivani toplinski tok, maseni protok i izlaznu temperaturu vruće vode!
- Koliko se toplinskog toka izmijeni na jednoj (tamo gdje ulazi voda), a koliko na drugoj polovini površine izmjenjivača?
- Kolika je derivacija temperature vode po (unutarnjoj) površini na sredini izmjenjivača?

Raspored temperatura jedne i druge struje skicirati u ϑ, A -dijagramu!

4. ZADATAK

Plin propan (C_3H_8) dostrujava u mješalište s temperaturom $100\text{ }^{\circ}\text{C}$, a zrak s temperaturom $200\text{ }^{\circ}\text{C}$. Gorivo i zrak se pomiješaju u izoliranom mješalištu i tako pomiješani ulaze u ložište. Izgaranje u ložištu je potpuno s faktorom pretička zraka $\lambda = 1,1$, a cijeli proces teče na okolišnom tlaku 1 bar .

- Ako u mješalište ulazi $5\text{ m}^3/\text{h}$ goriva i odgovarajući protok zraka, izračunajte temperaturu gorive smjese nakon miješanja, a prije ulaska u ložište! Koliko se ukupno (kW) toplinskog toka dobiva pri hlađenju dimnih plinova do $100\text{ }^{\circ}\text{C}$?
- Koliko m^3/h zraka treba dovesti u mješalište, koliko kilograma na sat vodene pare nastaje izgaranjem i koliki je njen parcijalni tlak u dimnim plinovima?

Miješanje goriva i zraka računati s molarnim toplinskim kapacitetima pri $0\text{ }^{\circ}\text{C}$, a izgaranje sa srednjim molarnim toplinskim kapacitetima!

1. ZADATAK

U bazenu se mirujuća voda temperature $60\text{ }^{\circ}\text{C}$ zagrijava s pomoću dugačke vodoravne cijevi promjera $68/76\text{ mm}$. Unutar cijevi kondenzira vodena para, tako da je temperatura *vanjske* površine cijevi $100\text{ }^{\circ}\text{C}$.

- Izračunajte koeficijent konvektivnog prijelaza topline na vanjskoj površini cijevi i toplinski tok koji ona predaje vodi!
- Kolika je temperatura unutarnje površine cijevi, ako je cijev čelična, $\lambda_c = 50\text{ W/(m K)}$?
- Ako se taj toplinski tok oslobađa potpunom kondenzacijom suhozasićene vodene pare tlaka $1,4\text{ bar}$ unutar cijevi, koliko (kg/h) kondenzata nastaje?
- Ako se nastali kondenzat prigušivanjem ispusti u okoliš tlaka 1 bar , koliko će litara na sat vode ostajati u kapljevitom stanju?

2. ZADATAK

Dvije usporedne stijenke imaju stalne temperature $\vartheta_1 = 200\text{ }^{\circ}\text{C}$ i $\vartheta_2 = 50\text{ }^{\circ}\text{C}$. Toplija ploča ima emisijski faktor $\varepsilon_1 = 0,8$, a hladnija ploča ima zrcalnu površinu. Između tih je ploča tanak zastor, čije obje površine imaju emisijski faktor $0,8$. Kroz oba međuprostora struji zrak temperature $10\text{ }^{\circ}\text{C}$, a koeficijent konvektivnog prijelaza topline jednak je na svim površinama i iznosi $15\text{ W/(m}^2\text{ K)}$.

Kolika je temperatura zastora? Koliko toplinskog toka treba izvana dovesti tim dvjema pločama (ili odvesti od njih?) i koliko toplinskog toka odnosi zrak iz tog sustava (sve po m^2)?

3. ZADATAK

U izmjenjivaču topline, koji je izveden kao snop od 40 čeličnih cijevi promjera $30/36\text{ mm}$, zagrijava se $20\,000\text{ kg/h}$ vode (koja struji kroz cijevi) od $25\text{ }^{\circ}\text{C}$ na $75\text{ }^{\circ}\text{C}$. Oko cijevi struji u istom smjeru vruća voda temperature $130\text{ }^{\circ}\text{C}$ koja se hladi na $90\text{ }^{\circ}\text{C}$. Koeficijent prolaza topline sveden na vanjsku površinu cijevi iznosi $1000\text{ W/(m}^2\text{ K)}$.

- Izračunajte izmjenjivani toplinski tok, duljinu cijevnog snopa i maseni protok vruće vode!
- Kolika je površina (mjerena od ulaznog kraja) potrebna da se izmijeni polovina toplinskog toka? Kolika je derivacija temperature hladnije vode po (vanjskoj) površini na tom mjestu?

Raspored temperatura jedne i druge struje skicirati u ϑ, A -dijagramu!

4. ZADATAK

Plin propan (C_3H_8) dostrujava u mješalište s temperaturom $100\text{ }^{\circ}\text{C}$, a zrak s temperaturom $200\text{ }^{\circ}\text{C}$. Gorivo i zrak se pomiješaju u izoliranom mješalištu i tako pomiješani ulaze u ložište. Izgaranje u ložištu je potpuno, a cijeli proces teče na okolišnom tlaku 1 bar .

- Ako u mješalište ulazi $6\text{ m}^3/\text{h}$ goriva i $200\text{ m}^3/\text{h}$ zraka, izračunajte temperaturu gorive smjese nakon miješanja, a prije ulaska u ložište! Koliko se ukupno (kW) toplinskog toka dobiva pri hlađenju dimnih plinova do $100\text{ }^{\circ}\text{C}$?
- Koliko kilograma na sat vodene pare nastaje izgaranjem i koliki je njen parcijalni tlak u dimnim plinovima?

Miješanje goriva i zraka računati s molarnim toplinskim kapacitetima pri $0\text{ }^{\circ}\text{C}$, a izgaranje sa srednjim molarnim toplinskim kapacitetima!

1. Pregrijana vodena para tlaka 100 bar i temperature 360 °C izentropski ekspandira u visokotlačnom dijelu turbine do tlaka 18 bar. Količinski protok pare je 1000 kmol/h.

Koliko se snage dobije ekspanzijom? Koliki je u konačnom stanju maseni, a koliki volumenski udio kapljica kapljevine u struji mokre pare? Iz h,s -dijagrama očitajte kod kojeg tlaka i koje temperature stanje pare pri ekspanziji prelazi iz pregrijanog u mokro područje!

Skica procesa u p,v - i T,s -dijagramu!

2. Dugačka čelična cijev promjera 80/88 mm izolirana je s vanjske strane s dva sloja izolacije. Unutarnji sloj, debljine 30 mm ima toplinsku provodnost $\lambda_U = 0,15 \text{ W/(m K)}$, a vanjski sloj, također debljine 30 mm, toplinsku provodnost $\lambda_V = 0,05 \text{ W/(m K)}$. Kroz cijev struji voda temperature 90 °C brzinom 0,2 m/s. Oko izolacije se nalazi zrak temperature 20 °C. Ukupni koeficijent prijelaza topline s vanjske površine izolacije na zrak iznosi $15 \text{ W/(m}^2 \text{ K)}$.

Izračunajte toplinski tok koji voda predaje okolišu, promjenu temperature vode po metru duljine cijevi i temperaturu na sredini vanjskog sloja izolacije!

Raspored temperatura skicirati kao funkciju polumjera r !

3. U izmjenjivaču topline, koji je izveden kao snop od 60 čeličnih cijevi promjera 30/36 mm, oko cijevi isparava vrela voda tlaka 1,2 bar. Potreban toplinski tok daje 20 000 kg/h vode tlaka 5 bar koja struji kroz cijevi i koja se hladi od 150 °C na 110 °C. Koeficijent prijelaza topline na unutarnjoj površini cijevi iznosi $1600 \text{ W/(m}^2 \text{ K)}$, a na vanjskoj površini $8000 \text{ W/(m}^2 \text{ K)}$.

a) Izračunajte duljinu cijevnoga snopa, izmjenjivani toplinski tok i maseni protok nastale suhozasićene pare!

b) Kolika je temperatura vanjske površine cijevi na sredini duljine cijevnoga snopa?

Raspored temperatura jedne i druge struje skicirati u Q,A -dijagramu!

4. Zemni plin, molnog sastava: 87 % metana, 8 % etana i 5 % propana, potpuno izgara u ložištu. Količinski protok goriva (ulazne temperature 0 °C) je 2 kmol/h, a volumenski protok zraka (temperature 150 °C) na ulazu u ložište je $820 \text{ m}^3/\text{h}$. Izgaranje teče pri stalnom tlaku 1,02 bar.

a) Izračunajte faktor pretička zraka pri izgaranju, molni sastav vlažnih dimnih plinova i specifičnu donju ogrjevnu vrijednost goriva!

b) Koliki su volumenski protoci (m^3/h) goriva na ulazu u ložište i dimnih plinova na temperaturi 200 °C?

1. Mokra vodena para tlaka 20 bar i početnog ukupnog volumena $0,1 \text{ m}^3$, u kojoj vrela voda ima početni volumen $0,3 \text{ L}$, prvo se izobarno zagrijava u cilindru do temperature $300 \text{ }^\circ\text{C}$, a zatim izentropski expandira do tlaka 1 bar.

Kolika je ukupna masa mokre pare i njen konačni volumen? Koliko ukupno rada obavi para svojim širenjem i koliko topline ona primi u cijelom procesu?

Skica procesa u p, v - i T, s -dijagramu!

2. Dvije usporedne stijenke imaju stalne temperature $\vartheta_1 = 200 \text{ }^\circ\text{C}$ i $\vartheta_2 = 40 \text{ }^\circ\text{C}$. Toplija (lijeva) ploča ima emisijski faktor $\varepsilon_1 = 0,8$, a hladnija (desna) ploča ima zrcalnu površinu. Između tih je ploča tanak zastor, čije obje površine imaju emisijski faktor 0,8. Između toplije stijenke i zastora struji zrak temperature $20 \text{ }^\circ\text{C}$, a između zastora i hladnije stijenke struji zrak temperature $10 \text{ }^\circ\text{C}$. Koeficijent konvektivnog prijelaza topline na svim površinama s kojima je zrak u dodiru iznosi $12 \text{ W}/(\text{m}^2 \text{ K})$.

Kolika je temperatura zastora? Koliko toplinskog toka treba izvana dovesti toplijoj ploči i koliko toplinskog toka odnosi zrak iz tog sustava (sve po m^2)? Treba li hladniju stijenku s desne strane hladiti ili grijati i kolikim toplinskim tokom?

3. U velikoj prostoriji nalazi se čelična cijev promjera 54/60 mm, izolirana 20 mm debelim slojem mineralne vune. Izolacija je izvana omotana tankom tkaninom natopljenom gipsom (vanjski sloj ima svojstva gipsa). Kroz cijev struji voda temperature $110 \text{ }^\circ\text{C}$. Cijev je okružena mirujućim zrakom temperature $20 \text{ }^\circ\text{C}$ i velikim zidovima temperature $17 \text{ }^\circ\text{C}$. Koeficijent prijelaza topline s vode na unutarnju površinu cijevi iznosi $\alpha_{k,u} = 2400 \text{ W}/(\text{m}^2 \text{ K})$.

Kolika treba biti toplinska provodnost sloja izolacije da bi temperatura vanjske površine bila $40 \text{ }^\circ\text{C}$? Izračunajte ukupni toplinski tok koji se izmjenjuje po metru duljine cijevi! Kolika je temperatura na polumjeru $r_x = 40 \text{ mm}$ i kolika je na tom polumjeru derivacija $d\vartheta/dr$?

4. Plin propan (C_3H_8) volumenskog protoka $4 \text{ m}^3/\text{h}$ ulazi u ložište s temperaturom $100 \text{ }^\circ\text{C}$, a zrak s temperaturom $150 \text{ }^\circ\text{C}$. Izgaranje je potpuno, a cijeli proces teče na tlaku 1 bar.

Ako ventilator dobavlja u ložište $200 \text{ m}^3/\text{h}$ zraka, izračunajte temperaturu u ložištu kroz čije se stijenke odvodi 15 kW toplinskog toka (pretpostaviti $1500 \text{ }^\circ\text{C}$)! Koliko se još (kW) toplinskog toka dobiva nakon izlaska iz ložišta pri hlađenju dimnih plinova do $150 \text{ }^\circ\text{C}$? Koliki bi udio ugljikovog dioksida bio izmjeren s pomoću Orsatovog aparata?

Računati sa srednjim molarnim toplinskim kapacitetima!

1. Pregrijana vodena para tlaka 20 bar i temperature $300 \text{ }^\circ\text{C}$, početnog volumena $0,1 \text{ m}^3$, prvo se izobarno hladi u cilindru do volumena $0,075 \text{ m}^3$, a zatim izentropski expandira do tlaka 1 bar.

Kolika je ukupna masa pare i njen konačni volumen? Koliko rada primi para pri hlađenju i koliko topline ona pritom predaje? Koliko rada obavi para pri naknadnom širenju?

Skica procesa u p, v - i T, s -dijagramu!

2. Dvije usporedne stijenke imaju stalne i jednake temperature $\vartheta_2 = \vartheta_1 = 200 \text{ }^\circ\text{C}$. Lijeva ploča ima zrcalnu površinu, a desna ploča ima emisijski faktor $\varepsilon_2 = 0,7$. Između tih je ploča tanak zastor, čije obje površine imaju emisijski faktor 0,8. Između lijeve stijenke i zastora struji zrak temperature $20 \text{ }^\circ\text{C}$, a između zastora i desne stijenke struji zrak temperature $10 \text{ }^\circ\text{C}$. Koeficijent konvektivnog prijelaza topline na svim površinama s kojima je zrak u dodiru iznosi $20 \text{ W}/(\text{m}^2 \text{ K})$.

Kolika je temperatura zastora? Koliko toplinskog toka treba izvana dovesti lijevoj i desnoj ploči i koliko toplinskog toka odnosi zrak iz tog sustava (sve po m^2)?

3. U velikoj prostoriji nalazi se čelična cijev promjera 54/60 mm, izolirana 20 mm debelim slojem mineralne vune toplinske provodnosti $0,05 \text{ W}/(\text{mK})$. Izolacija je izvana omotana tankom tkaninom natopljenom gipsom (vanjski sloj ima svojstva gipsa). Kroz cijev struji voda nepoznate temperature. Cijev je okružena mirujućim zrakom temperature $20 \text{ }^\circ\text{C}$ i velikim zidovima temperature $17 \text{ }^\circ\text{C}$. Koeficijent prijelaza topline s vode na unutarnju površinu cijevi iznosi $\alpha_{k,u} = 2400 \text{ W}/(\text{m}^2 \text{ K})$.

Kolika treba biti temperatura vode u cijevi da bi temperatura vanjske površine bila $30 \text{ }^\circ\text{C}$? Izračunajte ukupni toplinski tok koji se izmjenjuje po metru duljine cijevi! Kolika je temperatura na polumjeru $r_x = 40 \text{ mm}$ i kolika je na tom polumjeru derivacija $d\vartheta/dr$?

4. Plin propan (C_3H_8) volumenskog protoka $4 \text{ m}^3/\text{h}$ ulazi u ložište s temperaturom $100 \text{ }^\circ\text{C}$, a zrak s temperaturom $0 \text{ }^\circ\text{C}$. Izgaranje je potpuno, a cijeli proces teče na tlaku 1 bar.

Koliko m^3/h zraka treba dobavljati ventilator u ložište, da bi faktor pretička zraka bio 1,2 i koliko toplinskog toka treba odvesti kroz stijenke ložišta da bi temperatura u ložištu bila $1600 \text{ }^\circ\text{C}$? Koliko se još (kW) toplinskog toka dobiva nakon izlaska iz ložišta pri hlađenju dimnih plinova do $150 \text{ }^\circ\text{C}$?

Računati sa srednjim molarnim toplinskim kapacitetima!

1. Mokra vodena para temperature $150\text{ }^{\circ}\text{C}$ i početnog ukupnog volumena $0,1\text{ m}^3$, u kojoj vreća voda ima početni volumen $0,3\text{ L}$, prvo izotermno ekspandira u cilindru do tlaka 3 bar , a zatim izentropski do tlaka 1 bar .

Kolika je ukupna masa mokre pare i njen konačni volumen? Koliko ukupno rada obavi para svojim širenjem i koliko topline ona primi u cijelom procesu?

Skica procesa u p,v - i T,s -dijagramu!

2. Dvije usporedne stijenke imaju stalne temperature $\vartheta_1 = 200\text{ }^{\circ}\text{C}$ i ϑ_2 nepoznatog iznosa. Toplija (lijeva) ploča ima emisijski faktor $\varepsilon_1 = 0,8$, a hladnija (desna) ploča ima zrcalnu površinu. Između tih je ploča tanak zastor, čije obje površine imaju emisijski faktor $0,8$. Kroz (lijevi) međuprostor između toplije stijenke i zastora struji zrak temperature $10\text{ }^{\circ}\text{C}$, a između zastora i desne stijenke je vakuum. Koeficijent konvektivnog prijelaza topline na površinama s kojima je zrak u dodiru iznosi $15\text{ W}/(\text{m}^2\text{ K})$. Hladnija (desna) ploča je sa svoje desne strane toplinski izolirana.

Kolika je temperatura zastora? Koliko toplinskog toka treba izvana dovesti toplijoj ploči i koliko toplinskog toka odnosi zrak iz tog sustava (sve po m^2)?

3. U izmjenjivaču topline, koji je izveden kao snop od 20 čeličnih cijevi promjera $30/36\text{ mm}$, zagrijava se 20 000 kg/h vode (koja struji kroz cijevi) od $25\text{ }^{\circ}\text{C}$ na $75\text{ }^{\circ}\text{C}$. Oko cijevi potpuno kondenzira pregrijana vodena para tlaka 2 bar i ulazne temperature $150\text{ }^{\circ}\text{C}$. Koeficijent prolaza topline sveden na unutarnju površinu cijevi iznosi $1500\text{ W}/(\text{m}^2\text{ K})$.

- Izračunajte duljinu cijevnoga snopa, izmjenjivani toplinski tok i potrošak pare!
- Koliko se toplinskog toka izmijeni na jednoj (tamo gdje ulazi voda), a koliko na drugoj polovini površine izmjenjivača?
- Kolika je derivacija temperature vode po površini na sredini površine izmjenjivača?

Raspored temperatura jedne i druge struje skicirati u ϑ,A -dijagramu!

4. U ložištu kotla potpuno izgara 150 kg/h ugljena masenog sastava: $c = 0,68$; $h = 0,06$; $o = 0,01$; $w = 0,08$ i $a = 0,17$. Gorivo ulazi u ložište s $0\text{ }^{\circ}\text{C}$, zrak za izgaranje sa $100\text{ }^{\circ}\text{C}$, a dimni plinovi se po izlasku iz ložišta hlade u izmjenjivačima topline i potom izbacuju s temperaturom $200\text{ }^{\circ}\text{C}$ kroz dimnjak u okoliš. Volumenski protok zraka je $2000\text{ m}^3/\text{h}$, a tlak je 1 bar !

Izračunajte faktor pretička zraka i temperaturu koju postižu dimni plinovi u ložištu, ako se ono hladi s 1700 kg/h vode koja se zagrije za $50\text{ }^{\circ}\text{C}$ (pretpostaviti $1750\text{ }^{\circ}\text{C}$). Koliko toplinskog toka predaju dimni plinovi nakon izlaska iz ložišta, a prije izbacivanja u dimnjak?

Računati sa srednjim molarnim toplinskim kapacitetima!

3. ponovljeni kolokvij iz Uvoda u termodinamiku 7. veljače 2012.

1. ZADATAK

U čelični parovod promjera 106/114 mm i duljine 25 metara, ulazi pregrijana vodena para tlaka 10 bar i temperature 300 °C, protočne mase 2500 kg/h. Cijev je izvana obložena izolacijom debljine 60 mm ($\lambda_i = 0,07 \text{ W/(m K)}$) i tankim aluminijskim limom ($\varepsilon = 0,25$), a okružena je zrakom i velikim plohamo jednake temperature 10 °C. Koeficijent konvektivnog prijelaza topline s lima na zrak iznosi $20 \text{ W/(m}^2 \text{ K)}$.

Izračunajte temperaturu vanjske površine izolacije te toplinski tok koji se izmjenjuje na cijeloj duljini cijevi! Koliki je toplinski otpor same izolacije? Za koliko se smanji temperatura pare prolaskom kroz cijev?

2. ZADATAK

U izmjenjivaču topline pregrijava se 10 000 kg/h suhozasićene vodene pare tlaka 10 bar na temperaturu 300 °C. Potreban toplinski tok daju dimni plinovi molarnog toplinskog kapaciteta $33,2 \text{ kJ/(kmol K)}$, koji se hlade od 1050 °C na 600 °C. Izmjenjivač je izveden kao snop od 60 paralelno spojenih čeličnih cijevi promjera 32/38 mm, kroz koje struji vodena para, a okomito na cijevi, s vanjske strane, struje dimni plinovi. Koeficijent prijelaza topline na strani pare iznosi $180 \text{ W/(m}^2 \text{ K)}$, a na strani dimnih plinova $80 \text{ W/(m}^2 \text{ K)}$.

Treba izračunati potrebnu duljinu cijevnog snopa i potreban količinski protok dimnih plinova! Kolika je srednja gustoća toplinskog toka koja se izmjenjuje u tom izmjenjivaču, svedena na njegovu vanjsku površinu?

3. ZADATAK

Plinska smjesa molnog sastava 25 % CO, 12 % H₂, 5 % CH₄ i 58 % N₂ potpuno izgara s 15 % suviška zraka. I gorivo i zrak za izgaranje pomiješani ulaze u ložište s temperaturom 200 °C. Volumenski protok *gorive smjese* (goriva i zraka) pri tlaku 1 bar i temperaturi 200 °C je $2500 \text{ m}^3/\text{h}$.

Koliko *kilograma* vodene pare nastaje po *sat*? Izračunajte teorijsku temperaturu izgaranja (pretpostaviti 1800 °C – bez iteracije)!

Računati sa srednjim molarnim toplinskim kapacitetima!

1. ZADATAK

U cilindru se nalazi pregrijana vodena para tlaka 100 bar i temperature 360 °C, početnog volumena 0,01 m³. Para izentropski ekspandira do tlaka 18 bar, a potom se izotermno hladi, tako da na kraju opet ima volumen 0,01 m³.

Koliki je najveći volumen sadržaja cilindra i koliko se rada dobije ekspanzijom? Koliko se topline odvodi prilikom hlađenja i koliko se pritom rada troši?

Skica procesa u p,v - i T,s -dijagramu!

2. ZADATAK

Parni kotao proizvodi 2,8 kg/s vodene pare stanja 16 bar i 400 °C. Para u turbini ekspandira u dva stupnja. Nakon prvog stupnja, 43 % protoka pare odvodi se u grijalicu u kojoj potpuno kondenzira pri temperaturi 150 °C, zagrijavajući toplinskim tokom vodu od 60 °C na 90 °C. Kondenzat iz grijalice ne vraća se u kotao, nego se ispušta u okoliš, a umjesto njega u kotao se dodaje isti maseni protok svježije vode temperature 15 °C iz okoliša. Ostatak pare ekspandira u drugom stupnju turbine i zatim se odvodi u kondenzator u kojem je temperatura 30 °C. Taj se kondenzat iz kondenzatora vraća u kotao.

Izračunajte snagu turbine i toplinski tok dovođen u kotlu i odvođen u kondenzatoru! Koliko svježije vode treba dodavati u procesu? Koliko toplinskog toka para predaje u grijalici i koliko se kg/h vode njime zagrijava?

Proces skicirati u T,s - i h,s -dijagramu!

3. ZADATAK

U čelični parovod promjera 106/114 mm i duljine 25 metara, ulazi pregrijana vodena para tlaka 10 bar i temperature 300 °C, protočne mase 2500 kg/h. Cijev je izvana obložena izolacijom debljine 60 mm ($\lambda_i = 0,07$ W/(m K)) i okružena je zrakom temperature 20 °C. Ukupni koeficijent prijelaza topline na dodiru izolacije sa zrakom iznosi 30 W/(m² K).

Izračunajte toplinski tok koji se izmjenjuje na cijeloj duljini cijevi, te temperaturu vanjske površine izolacije! Koliki je toplinski otpor same izolacije? Za koliko se smanji temperatura pare prolaskom kroz cijev?

1. ZADATAK

Voda temperature 120 °C struji brzinom 0,4 m/s kroz dugačku čeličnu cijev promjera 80/90 mm. Cijev je izvana izolirana 20 mm debelim slojem staklene vune [$\lambda = 0,043$ W/(m K)], koja je izvana obložena tankim aluminijskim limom ($\varepsilon = 0,25$). Lim je okružen mirujućim zrakom temperature 0 °C i velikim ploham temperature -10 °C.

(Poznate su vrijednosti koeficijenta prijelaza topline u cijevi [$\alpha_u = 2850$ W/(m² K)] i na vanjskoj površini lima [$\alpha_{v,konv.} = 4$ W/(m² K)])

Treba izračunati stvarnu temperaturu aluminijskog lima i promjenu temperature vode po metru duljine cijevi! Kolika je temperatura u sredini debljine izolacije?

2. ZADATAK

U izmjenjivaču topline, koji je izveden kao snop od 60 čeličnih cijevi promjera 30/36 mm, oko cijevi isparava vrela voda tlaka 1,2 bar. Potreban toplinski tok daje 20 000 kg/h vode tlaka 5 bar koja struji kroz cijevi i koja se hladi od 150 °C na 110 °C. Koeficijent prolaza topline sveden na unutarnju površinu cijevi iznosi 1500 W/(m² K).

- Izračunajte duljinu cijevnoga snopa, izmjenjivani toplinski tok te maseni (kg/h) i volumenski (m³/h) protok nastale suhozasićene pare!
- Koliko se toplinskog toka izmjenjuje na jednoj (tamo gdje ulazi voda), a koliko na drugoj polovini površine izmjenjivača?

Raspored temperatura jedne i druge struje skicirati u $\mathcal{A}$ -dijagramu!

3. ZADATAK

U ložištu kotla potpuno izgara 150 kg/h ugljena masenog sastava: $c = 0,63$; $h = 0,04$; $o = 0,02$; $w = 0,11$ i $a = 0,20$. Gorivo i zrak za izgaranje ulaze u ložište s 0 °C, a dimni plinovi se po izlasku iz ložišta hlade i potom izbacuju s temperaturom 200 °C kroz dimnjak u okoliš. Volumenski protok zraka je 1300 m³/h, a tlak u cijelom procesu je 1 bar!

Izračunajte faktor pretička zraka i temperaturu koju postižu dimni plinovi u ložištu, ako je ono toplinski izolirano (pretpostaviti 1750 °C - bez iteracije!), te koliko ukupno toplinskog toka predaju dimni plinovi prije izbacivanja u dimnjak! Koliki je parcijalni tlak vodene pare u dimnim plinovima?

Računati sa srednjim molarnim toplinskim kapacitetima!

1. ZADATAK

U čvrstoj posudi volumena 100 L nalazi se mokra vodena para temperature 20 °C, koja sadrži jednu litru vrele kapljevine.

Odredite konačno stanje u posudi ako se sadržaj posude zagrije do temperature 400 °C! Izračunajte toplinu dovedenu sadržaju posude i srednju temperaturu dovođenja topline! Kod kojeg će tlaka nestati posljednje kapljice kapljevine?

Skica obaju procesa u istom p,v - i T,s -dijagramu!

2. ZADATAK

Parni kotao proizvodi vodenu paru stanja 70 bar i 450 °C. U prvom stupnju turbine para ekspandira do 20 bar. Pri tom tlaku dio pare se odvaja za regenerativno predgrijavanje kondenzata, a ostatak se vodi u drugi stupanj turbine u kojem nastavlja ekspanziju sve do kondenzatorskog tlaka 0,07 bar, pri kojem potpuno kondenzira. Kondenzat koji nastaje u kondenzatoru tlači se pumpom na 20 bar i miješa s parom oduzetom iz turbine u takvom omjeru da nastaje vrela voda tlaka 20 bar. Drugom pumpom dobivena se vrela kapljevina tlači na kotlovski tlak 70 bar i utiskuje u kotao.

Koliki je termički stupanj djelovanja opisanog procesa? Koliki je maseni protok pare koju proizvodi kotao, ako dimni plinovi (koji daju ukupan toplinski tok potreban za proces svojim hlađenjem od 1600 °C do 150 °C) imaju toplinski kapacitet 20 kW/K? Kolika je snaga turbine i toplinski tok dovođen u kotlu, te koliko rashladne vode treba dovoditi za hlađenje kondenzatora, ako se ona pritom smije zagrijati za 10 °C?

Skica procesa u T,s - i h,s -dijagramu!

3. ZADATAK

Prozorsko staklo debljine 5 mm, širine 2 m i visine 1 m, dijeli zrak u prostoriji, temperature 23 °C, od vanjskog zraka temperature -7 °C. Ukupni koeficijent prijelaza topline na unutarnjoj površini stakla može se uzeti 5 W/(m² K), a toplinska provodnost stakla je 0,7 W/(m K).

- Izračunajte toplinski tok koji prolazi kroz staklo, te temperaturu unutarnje i vanjske površine stakla, ako vani puše vjetar brzinom 7 m/s! (Koeficijent konvektivnog prijelaza topline na vanjskoj površini stakla izračunati sa svojstvima zraka pri -4 °C, a zračenje zanemariti!)
- Ako sve zadane vrijednosti kao i izračunati koeficijent konvektivnog prijelaza topline na vanjskoj površini stakla ostanu isti, a prozor se napravi od dvaju jednakih stakala između kojih je sloj potpuno nepomičnog zraka debljine 10 mm (toplinsku provodnost zraka uzeti za 0 °C, a zračenje između dvaju stakala zanemariti), izračunajte toplinski tok koji prolazi kroz takav prozor, te temperaturu svih četiriju površina stakla!

1. ZADATAK

U neizoliranoj čvrstoj posudi volumena 100 L nalazi se pregrijana vodena para tlaka 30 bar i temperature 400 °C.

Ako posuda dulje vrijeme stoji u okolišu temperature 20 °C, odredite konačno stanje u posudi, izračunajte toplinu odvedenu od sadržaja posude i srednju temperaturu odvođenja topline! Kod kojeg će se tlaka pri hlađenju početi pojavljivati kapljice? Koliko će *litara* kapljevine biti na kraju?

Skica procesa u p,v - i T,s -dijagramu!

2. ZADATAK

Parni kotao proizvodi vodenu paru stanja 70 bar i 450 °C. U prvom stupnju turbine para ekspandira do 20 bar. Pri tom tlaku dio pare se odvaja za regenerativno predgrijavanje kondenzata, a ostatak se vodi u drugi stupanj turbine u kojem nastavlja ekspanziju sve do kondenzatorskog tlaka 0,07 bar, pri kojem potpuno kondenzira. Kondenzat koji nastaje u kondenzatoru tlači se pumpom na 20 bar i miješa s parom oduzetom iz turbine u takvom omjeru da nastaje vrela voda tlaka 20 bar. Drugom pumpom dobivena se vrela kapljevina tlači na kotlovski tlak 70 bar i utiskuje u kotao.

Koliki je termički stupanj djelovanja opisanog procesa? Koliki je maseni protok pare koju može proizvoditi kotao, ako raspoložemo s 1,5·10⁶ kg/h rashladne vode koja se prilikom prolaska kroz kondenzator smije zagrijati za 10 °C? Kolika je snaga turbine i toplinski tok dovođen u kotlu? Koliki treba biti toplinski kapacitet dimnih plinova, ako oni ukupan toplinski tok potreban za proces daju svojim hlađenjem od 1700 °C do 150 °C?

Skica procesa u T,s - i h,s -dijagramu!

3. ZADATAK

Prozorsko staklo debljine 4 mm, širine 1,5 m i visine 1 m, dijeli zrak u prostoriji, temperature 23 °C, od vanjskog zraka temperature -7 °C. Ukupni koeficijent prijelaza topline na unutarnjoj površini stakla može se uzeti u iznosu 6 W/(m² K), a toplinska provodnost stakla je 0,7 W/(m K).

- Izračunajte toplinski tok koji prolazi kroz staklo, te temperaturu unutarnje i vanjske površine stakla, ako vani puše vjetar brzinom 9 m/s! (Koeficijent konvektivnog prijelaza topline na vanjskoj površini stakla izračunati sa svojstvima zraka pri -4 °C, a zračenje zanemariti!)
- Ako sve zadane vrijednosti kao i izračunati koeficijent konvektivnog prijelaza topline na vanjskoj površini stakla ostanu isti, a prozor se napravi od triju jednakih stakala između kojih su dva sloja potpuno nepomičnog zraka debljine 8 mm svaki (toplinsku provodnost obaju slojeva zraka uzeti za 0 °C, a zračenje između stakala zanemariti), izračunajte toplinski tok koji prolazi kroz takav prozor, te temperaturu unutarnje površine unutarnjeg stakla, vanjske površine vanjskog stakla i temperaturu na sredini srednjeg stakla!